

Bekämpningsmedel och biotekniska produkter
Camilla Thorin, Agronom

Delgivningskvitto

Lantbrukarnas Riksförbund

105 33 STOCKHOLM

Ansökan om dispens för utsläppande på marknaden för begränsad och kontrollerad användning av växtskyddsmedlen Zence 40, Reniderm och Rapsgul såpa (v.ä.fettsyra av kaliumoleat)

*Er ansökan 2012-05-30***Beslut**

Kemikalieinspektionen (KemI) bifaller er ansökan som rör utsläppande på marknaden för begränsad och kontrollerad användning av Zence 40, Reniderm och Rapsgul såpa (v.ä.fettsyra av kaliumoleat) i ekologisk odling och integrerad odling certifierad av Svenskt Sigill som insektsmedel under följande villkor:

Dosering:

Dos 10 l/ha utblandat i 400-500 l vatten

Frukt och bär på friland och i tunnel: max 2,5 % lösning.**Grönsaker i växthus och på friland:** 2,5 % lösning**Prydnadsväxter:** 2,5 % lösning**Potatis:** 2,5 % lösning**Baljväxter :** 2,5% lösning**Stråsäd:** 2,5% lösning**Majs:** 2,5% lösning

Dispensen gäller fr.o.m. 2012-06-15 t.o.m. 2012-10-13.

Kemikalieinspektionen (KemI) avslår den del av er ansökan som rör utsläppande på marknaden för begränsad och kontrollerad användning av Zence 40, Reniderm och Rapsgul såpa (v.ä.fettsyra av kaliumoleat) i andra än ekologiska odlingar eller integrerade odlingar certifierade av Svenskt Sigill.

Bakgrund

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) inkom 2012-05-30 med en ansökan om dispens att få släppa ut Zence 40, Reniderm och Rapsgul såpa på marknaden för begränsad och kontrollerad användning mot skadeinsekter och skadedyr i så väl ekologiska som konventionella odlingar. Av ansökan framgår att Zence 40, Reniderm och Rapsgul såpa används framför allt i odlingar av frukt och bär, grönsaker i växthus, potatis samt prydnadsväxter.

Ansökan gäller för omgående användning.

Jordgubbar och hallon är de största bärkulturerna i Sverige. 2010 skördade vi nästan 11 500 ton jordgubbar från runt 1 860 hektar jordgubbsodling på friland.

Hallonodlingen är ungefär en tiondel så stor. Den certifierade ekologiska bärödlingen i Sverige är cirka 200 hektar. Den största bärkulturen i ekologisk bärödling är svarta vinbär och näst störst är jordgubbar. Den certifierade ekologiska fruktodlingen i Sverige omfattar 75 ha. Det motsvarar ungefär fem procent av den totala svenska fruktarealen. Den ekologiska fruktodlingen ökar successivt, men inte tillräckligt för att täcka efterfrågan på svensk ekologisk frukt.

Odlingar i växthus är på ca 300 ha var av ca 2,5 % är ekologiska. Tomat, gurka och kryddväxter är de största grönsakskulturerna i växthus i Sverige. Av de 300 ha är ca hälften prydnadsväxtodlingar.

Den ekologiska grönsaksodlingen, certifierad enligt EU:s och KRAV:s regler, omfattar cirka 830 hektar (2009). Det motsvarar ungefär nio procent av den totala svenska grönsaksarealen. I Sverige odlas omkring 20 000 ha matpotatis och 8 000 ha stärkelsepotatis varav ca 850 ha är ekologiskt odlade.

Skördarna i ekologisk spannmål är omkring 30-50 procent lägre jämfört med konventionell odling. Rågvete och blandsäd (havre och korn) klarar sig bäst i jämförelse, medan höstvetete och höstråg klarar sig sämst. Skillnaderna mellan skördenivåerna i ekologisk och konventionell spannmål är störst på slättbygden och minst i skogsbygden. I certifierad ekologisk odling är skördarna normalt högre än i ekologisk odling som inte är certifierad.

Erfarenheten av ekologisk majsodling i Sverige är fortfarande liten men fler och fler ekologiska mjölkproducenter börjar odla ensilagemajs. 2010 låg arealen ekologisk majs på ca 300 ha.

Baljväxter används främst till foder. 2010 låg arealen ekologiska baljväxter på ca 7000 ha.

Sökanden har ansökt om att få använda 10 l produkt per hektar utspätt i vatten (400-500 l) till en 2,5% lösning. Behandlingen upprepas 1-2 gånger per vecka mot mot mjukhudade små insekter och kvalster, till exempel trips, bladlöss, stritar, stinkflyn, spinnkvalster och gallkvalster.

Zence 40, Reniderm och Rapsgul såpa är såpor som är fettsyror av kaliumoleat(C18). Fettsyror med kolkedjor på 7 kol (C7) upp till 20 kol (C20) finns på listan¹ över ämnen som får finnas som verksamt ämne i växtskyddsmedel och ska därmed omfattas av den prövning som görs enligt Växtskyddsmedelsförordningen².

Produkter som är baserade på såpor har enligt äldre nationell lagstiftning ansetts vara fysikaliskt verkande i och med att de lägger sig som ett hölje över insekterna och mer eller mindre kväver dem. Lantbrukarnas Riksförbund har varit i kontakt med företag som marknadsför dessa produkter och bett att de ska ansöka om

¹ Kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 540/2011 av den 25 maj 2011 om tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 vad gäller förteckningen över godkända verksamma ämnen Text av betydelse för EES EUT L 153, 11.6.2011, s. 1–186

² Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG

produktgodkännande. Ingen sådan ansökan har emellertid inkommit inför innevarande odlingssäsong.

Den delen av ansökan som rör användning mot bladmögel i ekologiska färskpotatisodlingar har behandlats i ett separat beslut daterat 2012-06-04.

Skäl

Som regel får endast godkända växtskyddsmedel släppas ut på den svenska marknaden och användas. KemI får dock i vissa fall meddela dispens från kravet på godkännande. Av artikel 53 i EU:s växtskyddsmedelsförordning följer att en medlemsstat i särskilda fall får tillåta att ett växtskyddsmedel under högst 120 dagar släpps ut på marknaden för begränsad och kontrollerad användning, om en sådan åtgärd framstår som nödvändig på grund av fara som inte kan avväjas på något annat rimligt sätt.

Skadeinsekter är ett problem inom växtproduktionen då de på en kort tid kan förstöra en hel gröda. Det finns olika strategier för att minska deras skadeverkningar. Dessa strategier kan vara baserade på kemiska medel, förebyggande åtgärder, fysiska barriärer och produkter som tidigare ansetts enbart vara fysikaliskt verkande, t ex paraffinolja och såpa.

Zence 40, Reniderm och Rapsgul såpa är produkter som används inom den ekologiska odlingen, inom integrerad odling samt till viss del även av konventionella odlare.

I ekologisk produktion är kemiska växtskyddsmedel normalt inte tillåtna. De skydd som brukar användas är av biologisk karaktär och består av antingen mikroorganismer eller makroorganismer. Undantag finns dock i Kravs regler³ för att använda bl a paraffinolja mot insekter och såpor som ett komplement.

Miljöstyrningsrådets definition⁴ av integrerad produktion är att integrerad produktion (IP) är ett branschpassat program för miljö- och kvalitetsstyrning som bygger på en ekologisk grundsyn. I Sverige certifieras integrerad produktion av Svenskt Sigill⁵. Samtliga lantbrukare och odlare anslutna till Svenskt Sigill kontrolleras minst vart annat år. Den producent som inte uppfyller kraven utesluts. Certifieringsorganen kontrolleras av SWEDAC. Programmet innebär att odling och djurhållning ska ske med respekt för naturen och syftet är att företagets resursförbrukning ska vara effektiv, behovsanpassad och resurssnål. IP: s system innebär miljöhänsyn, kvalitetssäkring, behovsanpassning, dokumentation, kontroll och uppföljning samt kompetensutveckling för producenten där:

- ekologiskt riskfria metoder prioriteras
- användning av kemikalier och gödselmedel minimeras
- produkternas livsmedelssäkerhet prioriteras
- odlarens arbetsmiljö förbättras
- odlingen är kontrollerad

³ <http://krav.se/Documents/Regler/KRAVregler2012-Indelade/Vaxtodling.pdf>, s 99

⁴ <http://www.msr.se/sv/Livsmedel/Upphandla-livsmedel/Viktiga-begrepp/>

⁵ <http://www.svensktsigill.se/>

KemI har gjort den tolkningen av växtskyddsmedelsförordningen att begreppet fysikalisk verkan endast omfattar fysiska barriärer mot skadegörarna, så som t ex odlingsvävar. Detta innebär att de produkter som tidigare ansetts ha en fysikalisk verkan däribland paraffinoljor och såpor måste vara produktgodkända innan de får släppas ut på marknaden.

KemI har tidigare beviljat dispens för växtskyddsmedlet Bioglans, vars verksamma ämne är paraffinolja. Denna dispens löser dock inte den akuta situationen avseende ekologisk och integrerad odling av frukt, bär, prydnadsväxter och grönsaker. Paraffinolja och såpa är olika medel med olika verkan. Paraffinolja är främst ett medel mot spinnkvalster. Såpa har bättre effekt mot bladlöss, trips och andra mjukhudade skadeinsekter. Det finns också en betydligt större risk för brännskador på blommor, blad och frukter av paraffinolja än av såpa. I fruktodling rekommenderas t.ex. paraffinolja endast på bar kvist, innan träden slår ut med tanke på risken för skador senare under säsongen. Paraffinolja kan inte heller blandas med svavel (Kumuluss), som fruktodlarna ofta använder. Brännskador på blommor leder till sämre pollinering och fruktsättning. Skador på blad och frukter är oacceptabla i olika prydnadsväxter, grönsaker, frukt och bär.

Det är stora mängder löss i ekologiska åkerböror. Lössen finns även i ärtor och lupin. Det finns även mycket löss i spannmål, på sina håll mycket stora mängder. Det förekommer även stora angrepp av löss i majs vilket normalt är ett litet problem.

Av ansökan framgår att det, vad beträffar ekologisk odling, saknas andra rimliga alternativ för att bekämpa mjukhudade insekter (såsom spinnkvalster, trips, stritar och bladlöss) när inte de biologiska bekämpningsmedlen (nyttodjur, svampar eller bakterier) har fullgod verkan på grund av att insektstrycket är för omfattande. Således riskeras den ekologiska odlingen i Sverige att drabbas av avsevärda ekonomiska förluster. Kemikalieinspektionen anser därför att det för den ekologiska odlingen i Sverige föreligger en fara som inte kan avvärras på något annat rimligt sätt. Ansökan ska därför bifallas i denna del.

För att inte riskera att de förebyggande växtskyddsåtgärder som byggts upp med hjälp av mikro- och makroorganismer slås ut används ofta mildare kemiska medel, så som paraffinoljor, främst i växthusodlingar men även tunnelodlingar och frilandsodlingar. Den fara som föreligger för ekologisk odling kan även anses föreligga för denna typ av odling Kemikalieinspektionen anser därför att det även finns tillräckliga skäl för att även inkludera den av Svenskt Sigill certifierade odlingen av frukt och bär på friland och i tunnel, grönsaker i växthus och på friland, potatis samt prydnadsväxter i dispensen. Några andra rimliga alternativ bedöms inte finnas. Ansökan ska därför bifallas även i denna del.

I konventionell odling används kemiska växtskyddsmedel. I den konventionella odlingen finns därmed andra sätt avvärra faran avseende de i denna ansökan utpekade grödorna. KemI finner därför att sökanden avseende den konventionella odlingen inte visat att det föreligger en fara som inte kan avvärras på annat rimligt sätt. Ansökan ska därför avslås i denna del.

Övrigt

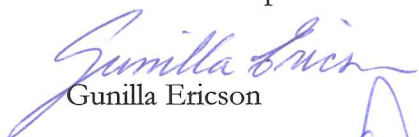
Kemikalieinspektionen upplyser om att dispens enligt artikel 53 i EU:s växtskyddsmedelsförordning i normalfallet bara beviljas en gång. Det är därför viktigt att sökanden utformar en strategi för att få produkten godkänd inför kommande odlingssäsonger. För det fall att en produkt är godkänd i ett annat EU-land finns det möjligheter enligt EU:s växtskyddsmedelsförordning för t ex jordbruksorganisationer att söka om produktgodkännande för produkten genom ömsesidigt erkännande för produkten.

För närmare bestämmelser om regler kring ekologisk odling hänvisas till Jordbruksverkets hemsida⁶, rådets förordning om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter⁷ samt Kommissionens förordning om tillämpningsföreskrifter av rådets förordning 834/2007⁸

Hur man överklagar

Detta beslut får överklagas hos Mark- och miljödomstolen, Nacka tingsrätt. Ett skriftligt överklagande ställt till Mark- och miljödomstolen ska i så fall ha kommit in till Kemikalieinspektionen, Box 2, 172 13 Sundbyberg, inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet.

På Kemikalieinspektionens vägnar

Gunilla Ericson

Camilla Thorin

Övriga närvarande: Catarina Svärd

Kopia till:

Jordbruksverket
551 82 Jönköping

Livsmedelsverket
Box 622
751 26 Uppsala

⁶<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/miljoochklimat/ekologiskproduktion/vadarekologiskproduktion.4.7850716f11cd786b52d80001021.html>

⁷ RÅDETS FÖRORDNING (EG) nr 834/2007 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter och om upphävande av förordning (EEG) nr 2092/91 (EUT L 189, 20.7.2007, s. 1)

⁸ KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EG) nr 889/2008 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EG) nr 834/2007 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter med avseende på ekologisk produktion, märkning och kontroll (EUT L 250, 18.9.2008, s. 1)